

Μουσείο Ακρόπολης
Διεύθυνση Συλλογών και Εκθέσεων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

Αττικές γιορτές: γιόρτασε σαν αρχαίος Αθηναίος

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για Μαθητές Γυμνασίου και
Λυκείου

Υλικό προετοιμασίας και αξιοποίησης

Μουσείο Ακρόπολης
Διεύθυνση Συλλογών και Εκθέσεων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	3
Περιγραφή Προγράμματος	3
Στόχοι του προγράμματος - μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι υλοποίησης	6
Οδηγίες χρήσης υλικού	7
Σύνδεση με τη διδακτέα ύλη	9
 ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ	 10
Πληροφορίες.....	11
❖ <i>Η Ακρόπολη</i>	11
❖ <i>Το Μουσείο Ακρόπολης</i>	15
❖ <i>Αττικές γιορτές και αρχαία ελληνική θρησκεία</i>	20
Εποπτικό υλικό.....	28
Συμπεριφορά στο Μουσείο.....	32
 ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ	 33
Προτεινόμενες δραστηριότητες.....	34
Ενδεικτική βιβλιογραφία	36

Εισαγωγή

Η οργάνωση και η προετοιμασία της σχολικής επίσκεψης και συμμετοχής σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα που υλοποιείται από τους αρχαιολόγους του Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Μουσείου Ακρόπολης, είναι ένα σημαντικό συστατικό της επιτυχίας του προγράμματος. Εκτός από την περιήγηση μέσα στους χώρους του Μουσείου και τη γνωριμία των μαθητών με τα αντικείμενα, την ιστορία, την τέχνη και το παρελθόν τους, κρίνεται ως μείζονος σημασίας και η δημιουργία γόνιμου εδάφους για να καλλιεργηθεί η γνώση που θα λάβουν. Σε αυτό το πλαίσιο παραθέτουμε το παρόν υλικό που θα μπορέσετε να αξιοποιήσετε στην τάξη πριν την επίσκεψη στο Μουσείο και την πραγματοποίηση του προγράμματος, για να διευκολύνετε τη λήψη της γνώσης, αλλά και μετά την επίσκεψη.

Περιγραφή Προγράμματος

Έχετε επιλέξει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τίτλο «Αττικές γιορτές: γιόρτασε σαν αρχαίος Αθηναίος» που απευθύνεται σε **μαθητές Α΄ - Γ΄ Γυμνασίου και Α΄ - Γ΄ Λυκείου** και πραγματοποιείται μερικές από τις πιο σημαντικές θρησκευτικές γιορτές που γνωρίζουμε ότι πραγματοποιούνταν στην Αθήνα από την αρχαϊκή εποχή μέχρι και το τέλος της αρχαιότητας, όπως αυτές αποκαλύπτονται μέσα από τα εκθέματα του Μουσείου Ακρόπολης.

Οι μαθητές περιηγούνται με τους αρχαιολόγους του Μουσείου στους εκθεσιακούς χώρους (αίθουσα κλιτύων, αίθουσα αρχαϊκής Ακρόπολης, αίθουσα Παρθενώνα, από τον 5^ο αι. π.Χ. μέχρι το τέλος της αρχαιότητας βλ. <https://www.theacropolismuseum.gr/sites/default/files/2023-01/%CE%91cropolis%20Museum%20-%20GR%20Map%20Leaflet%2040x32%20Site%20221222.pdf>),

όπου επιλεγμένα εκθέματα γίνονται αφορμή για να συζητηθούν τέσσερις Αττικές γιορτές, **τα εν άστει και τα κατ' αγρούς Διονύσια, τα Ανθεστήρια, τα Διπόλεια και τα Παναθήναια.**

Αυτές γίνονται το μέσο για να γνωρίσουμε μερικά βασικά κοινά στοιχεία που διέπουν τις αρχαίες ελληνικές γιορτές, όπως η πομπή, ο αγώνας, η θυσία και άλλα τελετουργικά. Θα αναζητήσουμε τις ρίζες των θρησκευτικών πρακτικών και τον ρόλο τους στη ζωή των κατοίκων της αρχαίας Αθήνας. Ταυτόχρονα, μέσα από το πρόγραμμα, επιδιώκεται η σύνδεση με το παρόν και η αναζήτηση των ψηφιδωτών αρχαίων συνηθειών, που επιβιώνουν μέχρι σήμερα στον τρόπο με τον οποίο γιορτάζουμε ως κοινότητες. Μετά την περιήγηση, στο πλαίσιο της βιωματικής σύνδεσης των μαθητών με τα εκθέματα του Μουσείου και τις ιστορίες που αφηγούνται, η ομάδα καλείται να σχεδιάσει τη διοργάνωση μιας αρχαίας γιορτής με σύγχρονη ματιά και τρόπο.

Η συνολική διάρκεια του προγράμματος είναι 90' και διαρθρώνεται σε 3 μέρη:

1. Έναρξη προγράμματος:

Συγκεντρωνόμαστε στο ισόγειο του Μουσείου, κοντά στις μακέτες της Ακρόπολης, όπου γίνεται σύντομη παρουσίαση του προγράμματος και του τρόπου που θα πραγματοποιηθεί. Συζητάμε κάποια γενικά στοιχεία για την αρχαία ελληνική θρησκεία, τις τελετουργίες και τη διαμόρφωση του αττικού ημερολογίου με βάση τις αττικές θρησκευτικές γιορτές.

2. Περιήγηση στο Μουσείο:

Οι μαθητές χωρίζονται από τον αρχαιολόγο σε μικρότερες ομάδες και ορίζεται ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα που θα σημειώνει σε ειδικά φύλλα εργασίας (τα οποία θα μοιραστούν από τον αρχαιολόγο), τα χαρακτηριστικά κάθε γιορτής. Αυτές οι πληροφορίες θα χρησιμοποιηθούν αργότερα στη δράση στο τέλος της περιήγησης. Ακολουθεί η περιήγηση σε εκθέματα του Μουσείου Ακρόπολης κατά τη διάρκεια της οποίας αναφερόμαστε στις επιλεγμένες σχετικές με τα εκθέματα γιορτές και αναζητάμε τα κατάλοιπά τους σε σύγχρονους εορτασμούς.

3. Εκπαιδευτική δράση:

Το τρίτο μέρος του εκπαιδευτικού προγράμματος πραγματοποιείται στο ειδικά διαμορφωμένο εκπαιδευτικό κέντρο στο ισόγειο του Μουσείου. Εκεί, οι επιμέρους ομάδες, όπως έχουν οριστεί από την έναρξη του προγράμματος, καλούνται να σχεδιάσουν μια αρχαία γιορτή με σύγχρονο τρόπο και

Μουσείο Ακρόπολης
Διεύθυνση Συλλογών και Εκθέσεων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

μέσα, σαν να προγραμματίζουν ένα πάρτι. Οι μαθητές κάθε επιμέρους ομάδας παίρνουν ένα εκτυπωμένο οργανωτικό πλάνο πάνω στο οποίο, αφού μοιράσουν τους ρόλους τους (π.χ. συντονιστής, υπεύθυνος μουσικής, υπεύθυνος φαγητού κλπ.) σημειώνουν το πλάνο εργασιών και τις διάφορες λεπτομέρειες της διοργάνωσης ο καθένας στον τομέα του. Έπειτα, παρουσιάζουν στους υπόλοιπους τις λεπτομέρειες της γιορτής - πάρτι που διοργανώνουν.

Στόχοι του προγράμματος - μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι υλοποίησης

Στόχοι

Οι μαθητές:

- Να γνωρίσουν το Μουσείο και τα μουσειακά αντικείμενα:
 - Να κατανοήσουν την αξία του Μουσείου και της συλλογής του μέσω της αυθεντικότητας και της υλικότητας των μουσειακών αντικειμένων.
 - Να κατανοήσουν την αξία του υλικού πολιτισμού.
- Να γνωρίσουν τις αρχαίες αττικές γιορτές και την αρχαία ελληνική λατρεία.
- Να κατανοήσουν πως οι δημόσιες γιορτές εξυπηρετούν διαχρονικά την ανάγκη για συνάντηση των κοινοτήτων και την ανάπαυλα από τις εργασίες.
- Να νιώσουν τη σύνδεση και τη συνέχεια του ελληνικού πολιτισμού.
- Να ενισχύσουν την παρατηρητικότητά τους και την κριτική τους σκέψη.
- Να καλλιεργήσουν την αισθητική τους.
- Να αναπτύξουν την εκφραστική τους ικανότητα.
- Να δουλέψουν συλλογικά.

Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι

- **Ανακαλυπτική**
 - ❖ Ερωταποκρίσεις
 - ❖ Παρατήρηση και εξερεύνηση αυθεντικών αρχαίων αντικειμένων
- **Βιωματική**
 - ❖ Εργαστήριο – οργάνωση γιορτής με σύγχρονο τρόπο

Οδηγίες χρήσης υλικού

Το παρακάτω υλικό περιλαμβάνει συνοπτικές πληροφορίες για το θέμα που θα εξεταστεί κατά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, την Ακρόπολη και το Μουσείο Ακρόπολης καθώς και εποπτικό υλικό και συνδέσμους για να αποκτήσετε επιπλέον πληροφορίες αν το επιθυμείτε. Παράλληλα παραθέτουμε ενδεικτική βιβλιογραφία για τα προαναφερόμενα σε περίπτωση που θέλετε να ερευνήσετε περαιτέρω ή να εμπλουτίσετε τις γνώσεις σας. Σκοπός του παρόντος υλικού είναι να εξοικειωθούν οι μαθητές με τον χώρο, τον χρόνο και τη θεματική εξασφαλίζοντάς τους το απαραίτητο χρονικό διάστημα για την ωρίμανση της ιδέας της επίσκεψης σε έναν χώρο πολιτισμού και κατ' επέκταση την επιθυμία για μια πιο ουσιαστική γνωριμία και εμπλουτισμό των γνώσεων τους. Εσείς θα επιλέξετε τους τρόπους αξιοποίησης του υλικού ανάλογα με τις εκπαιδευτικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντά των μαθητών σας. Ωστόσο, ως επιπλέον πιθανούς τρόπους διαχείρισης του υλικού θα μπορούσαμε να προτείνουμε τα εξής:

1. Διαβάστε πολύ προσεκτικά τα κείμενα και περιηγηθείτε πρώτα εσείς στα προτεινόμενα links για να σχεδιάσετε τον τρόπο επικοινωνίας της πληροφορίας στους μαθητές σας. Στόχος του προγράμματος είναι οι μαθητές να λάβουν τη γνώση για το συγκεκριμένο θέμα αλλά και να ψυχαγωγηθούν εποικοδομητικά. Παράλληλα επιθυμούμε να συμβάλλουμε στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, όπως η παρατήρηση, η συνεργασία, ο σεβασμός στα πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν τεκμήρια μνήμης και ιστορίας. Η ουσιαστική συμμετοχή τους, τους μετατρέπει σε σημαντικούς κοινωνούς πολιτισμού.
2. Παρακολουθήστε με τους μαθητές σας μέσα στην τάξη τα σύντομα βίντεο που προτείνονται με τους συνδέσμους. Με τον τρόπο αυτό τα παιδιά αποκτούν μια πρώτη επαφή με το Μουσείο και τις συλλογές του, και μέσα από την εξοικείωση εμπλέκονται συναισθηματικά και πνευματικά.
3. Χρησιμοποιήστε το εισαγωγικό κείμενο για το Μουσείο Ακρόπολης και την Ακρόπολη και ενθαρρύνετε τους μαθητές να αναζητήσουν περισσότερα για την ιστορία του Βράχου και τα αντικείμενα που προέρχονται από αυτόν και εκτίθενται στο Μουσείο Ακρόπολης στο διαδίκτυο ή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Έτσι, θα έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν ένα μέσο οικείο γι' αυτούς, τις νέες τεχνολογίες, για να εξερευνήσουν και να γνωρίσουν το Μουσείο και τον αρχαιολογικό χώρο της Ακρόπολης πέρα από τα όρια της τάξης.

4. Συζητήστε παρέα το εισαγωγικό κείμενο για τη λατρεία και τις γιορτές στην αρχαία Αθήνα και αναζητήστε κατάλοιπα των τελετουργιών στους σύγχρονους δημόσιους εορτασμούς, θρησκευτικούς και μη.
5. Δοκιμάστε να εντάξετε την προετοιμασία για την επίσκεψη στο Μουσείο σε κάποιο από τα μαθήματα του ωρολόγιου προγράμματός σας.
6. Παράλληλα, στο πλαίσιο σύνδεσης της μουσειακής μάθησης και εμπειρίας με το σχολείο και την εκπαιδευτική διαδικασία το εν λόγω υλικό αλλά και το ίδιο το πρόγραμμα θα μπορούσε να συνδεθεί με την ύλη συγκεκριμένων μαθημάτων (βλ. παρακάτω).

Σύνδεση με τη διδακτέα ύλη

- **Αρχαία Ελληνική Ιστορία**, Α΄ Γυμνασίου (κεφάλαιο Δ΄: αρχαϊκή εποχή, κεφάλαιο Ε΄: η ηγεμονία της Αθήνας, κεφάλαιο Η΄: οι τέχνες και τα γράμματα την κλασική εποχή)
- **Αρχαία Ελληνική Ιστορία**, Α΄ Λυκείου: (αρχαϊκή και κλασική εποχή)
- **Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία (μετάφραση) ανθολόγιο**
Β΄ Γυμνασίου: (Ι. Η Αθήνα, VII. Αθλητισμός και Αθλήματα)
- **Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία (μετάφραση) Σοφοκλέους Αντιγόνη**, Β΄ Λυκείου
- **Ανθολόγιο Φιλοσοφικών κειμένων**, Γ΄ Γυμνασίου (γενικότερα η στάση των φιλοσόφων απέναντι στη θρησκεία, η κοινωνική υπόσταση του ανθρώπου κ.ά.)
- **Θρησκευτικά**, Β΄ Λυκείου (ενότητα «Άλλες θρησκείες»)
- **Αρχαία Ελληνικά Φιλοσοφικός λόγος**, Γ΄ Λυκείου

Μουσείο Ακρόπολης
Διεύθυνση Συλλογών και Εκθέσεων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

Πληροφορίες

Η Ακρόπολη

Η Ακρόπολη, το άκρον της πόλης, είναι ένας χαμηλός λόφος που δεσπόζει στο κέντρο της σύγχρονης Αθήνας. Η ιστορία του χάνεται στα βάθη του χρόνου. Μπορεί για τους περισσότερους σήμερα να ταυτίζεται με τα σπουδαία οικοδομήματα του Περικλείου αρχιτεκτονικού προγράμματος των μέσων του 5^{ου} αι. π.Χ., αλλά ο ιερός λόφος γνώρισε πολλές αλλαγές κατά τη διάρκεια των αιώνων.

Στην αρχή της ιστορίας του, κατά την **Ύστερη Νεολιθική Εποχή (4.000-3200π.Χ.)**, οι άνθρωποι της Αττικής επιλέγουν την κορυφή και τις πλαγιές του ως τόπο κατοικίας καθώς ο βράχος είναι ένα φυσικό οχυρό και στους πρόποδες του υπάρχουν φυσικές πηγές με πόσιμο νερό. Αργότερα, **κατά τη μυκηναϊκή εποχή (1600-1100π.Χ.)** στην κορυφή του βράχου κατασκευάζεται το ανακτορικό συγκρότημα του τοπικού ηγεμόνα με διοικητικά κτήρια, κατοικίες των ευγενών και ιερά για τη θεά Αθηνά. Για την ενίσχυση της οχύρωσης της Ακρόπολης προστίθεται ένα ισχυρό τείχος γύρω στα μέσα του 13^{ου} αι π.Χ.

Μια θεά – πολλές λατρείες

Η λατρεία της θεάς Αθηνάς πάνω στην Ακρόπολη δεν ήταν μία αλλά περισσότερες, καθώς η θεά είχε πολλές υποστάσεις. Έτσι, σε κάθε εποχή υπήρχαν περισσότεροι από ένας ναοί και βωμοί γι' αυτήν. Οι δύο βασικές λατρείες της ήταν αυτές της Αθηνάς Πολιάδας - προστάτριας της πόλης- που τοποθετείται στη βόρεια πλευρά του λόφου και της Αθηνάς Παρθένου ή Προμάχου -πολεμική Αθηνά- που βρίσκεται στη νότια πλευρά. Λατρευόταν επίσης ως Αθηνά Νίκη, Αθηνά Εργάνη, Αθηνά Υγεία κ.ά.

Γύρω στον **8^ο αι. π.Χ.** η Ακρόπολη μεταμορφώνεται αποκλειστικά σε ιερό χώρο με κυρίαρχη λατρεία αυτή της θεάς Αθηνάς όπως καταδεικνύουν τα λίγα κατάλοιπα των πλινθόκτιστων ναών της γεωμετρικής εποχής (1100-700 π.Χ.).

Μέσα στον **6^ο αι. π.Χ.** ο λόφος αρχίζει να αντανakλά τη σταδιακή ανάπτυξη και άνθιση της Αθήνας. Νέοι, λίθινοι μνημειακοί ναοί ανεγείρονται στη θέση των προηγούμενων και ο τόπος γεμίζει με αφιερώματα των Αθηναίων προς την αγαπημένη τους θεά.

Η αυγή του **5^{ου} αι. π.Χ.** βρίσκει τους Αθηναίους αντιμέτωπους με τον μεγαλύτερο στρατό της εποχής, αυτόν της Περσικής αυτοκρατορίας. Αμέσως μετά τη νίκη τους στη

μάχη του Μαραθώνα, οι Αθηναίοι ξεκινούν την ανέγερση ενός νέου ναού για την θεά Πρόμαχο ή Παρθένο στη θέση του προηγούμενου του 6^{ου} αι. π.Χ., ώστε να ευχαριστήσουν τη θεά για τη βοήθεια που τους προσέφερε στη μάχη.

Δέκα χρόνια αργότερα, το **480 π.Χ.**, ο ημιτελής αυτός ναός όπως και ολόκληρη η αρχαϊκή Ακρόπολη

Για την περσική καταστροφή

<https://www.theacropolismuseum.gr/polymesikes-efarmoges/oi-perses-katastrefoyn-tin-akropoli-tis-athinas-480-ph-binteo>

καταστρέφεται από τους Πέρσες όταν καταφτάνουν για δεύτερη φορά εναντίον των ελληνικών πόλεων-κρατών. Παρά την καταστροφή της Ακρόπολης οι περσικοί πόλεμοι αποτελούν την καμπή εκείνη της ιστορίας που μετέτρεψε την Αθήνα σε ηγέτιδα δύναμη του Αιγαίου και της δηλιακής συμμαχίας. Έτσι, **33 χρόνια μετά** οι Αθηναίοι υπό την ηγεσία του Περικλή ξεκινούν την οικοδόμηση νέων και

πιο μεγαλόπρεπων ναών που θα αντικαταστήσουν τους κατεστραμμένους αρχαϊκούς αλλά και θα προβάλλουν παντού το μεγαλείο και τη δύναμη της Αθηναϊκής δημοκρατίας. Σπουδαίοι ναοί όπως ο Παρθενώνας, το Ερέχθειο, ο Ναός της Αθηνάς Νίκης κατασκευάζονται στο β' μισό του 5^{ου} αι. π.Χ.

Περισσότερα για τους ναούς της κλασικής εποχής

<https://www.theacropolismuseum.gr/ekthesiako-horoi/i-aitheysa-toy-parthenona>

<https://www.theacropolismuseum.gr/athina-parthenos-oi-epigrafes>

<https://www.theacropolismuseum.gr/o-naos-tis-athinas-nikis>
<https://www.theacropolismuseum.gr/erehtheio>

Άλλες λατρείες στην Ακρόπολη

Εκτός από την Αθηνά στην Ακρόπολη λατρεύονταν κι άλλες θεότητες τόσο πάνω στον Βράχο όσο και στις πλαγιές. Μερικές από αυτές ήταν η Άρτεμις Βραυρωνία, η Αφροδίτη, ο Δίας, ο Ποσειδώνας, ο Πάνας, ο Απόλλωνας κ.ά.

<https://www.theacropolismuseum.gr/node/25145>

<https://www.theacropolismuseum.gr/i-aitheysa-ton-klityon-tis-akronnolis/ta-iera>

Οι κάτοικοι της Αθηνάς ανεβαίνουν στην Ακρόπολη για να πάρουν μέρος στις μεγάλες γιορτές προς τιμή της θεάς Αθηνάς αλλά και να της προσφέρουν δώρα, άλλοτε μικρά από φθηνά υλικά

και άλλοτε πανάκριβα όπως τα μαρμάρινα αγάλματα είτε για να την παρακαλέσουν να σταθεί δίπλα τους σε δύσκολες στιγμές, είτε για να την ευχαριστήσουν για τη βοήθεια που τους έδωσε όταν τη ζήτησαν.

Εκτός από τα μεγάλα ιερά της Αθηνάς πάνω στην Ακρόπολη ιδρύονται, ανάμεσα σε άλλα στη νότια πλαγιά, και δύο πολύ σημαντικά ιερά για τους Αθηναίους που προορίζονται για άλλους θεούς. Πρόκειται για το ιερό του Ασκληπιού, που λειτουργεί και ως θεραπευτήριο, και για το ιερό και το θέατρο του Διονύσου, όπου διαδραματίζονται οι

δραματικοί αγώνες κατά τη διάρκεια των μεγάλων Διονυσίων.

Για τις περιπέτειες του
Παρθενώνα

<https://www.theacropolismuseum.gr/node/25141>

Μετά την εποχή του Περικλή η Ακρόπολη παραμένει το σημαντικότερο ιερό της πόλης πάντα αφιερωμένο στη θεά Αθηνά, μέχρι την επικράτηση του χριστιανισμού. Στις **αρχές του 6^{ου} αι. μ.Χ.** ο Παρθενώνας μετατρέπεται σε εκκλησία. Οι περιπέτειες της Ακρόπολης συνεχίζονται όταν τον **13^ο αι.** μετά τη τέταρτη

Σταυροφορία οι Φράγκοι καταλαμβάνουν την Αθήνα, μετατρέπουν τον Παρθενώνα σε καθολική εκκλησία και προσαρμόζουν τα υπόλοιπα κτήρια σε παλάτια. Κατά την Οθωμανική κυριαρχία (**1456-1833**) στην Ακρόπολη εγκαθίσταται η Οθωμανική φρουρά και ο Παρθενώνας μετατρέπεται σε τζαμί.

Το **1687** αποτέλεσε μια καθοριστική στιγμή για την αλλαγή της όψης του βράχου της Ακρόπολης. Την περίοδο του Βενετοτουρκικού πολέμου ο στρατός των Βενετών με στρατηγό τον Μοροζίνι πολιορκεί την Ακρόπολη. Κατά τη διάρκεια της πολιορκίας οι Βενετοί στρέφουν τα κανόνια τους προς τον Παρθενώνα και τον βομβαρδίζουν. Καθώς

οι Οθωμανοί είχαν

Περισσότερα για την ιστορία της
Ακρόπολης και των μνημείων της :

<https://www.theacropolismuseum.gr/poly-mesikes-efarmoges/hronologio-diadrasiki-efarmogi>

<https://www.acropolismuseumkids.gr/video/8-mia-parakseni-volta-stin-akropoli.html>

http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2384

http://odysseus.culture.gr/h/3/gh3530.jspx?obj_id=2384

αποθηκεύσει το μπαρούτι τους μέσα στον ναό, το πλήγμα που επιφέρουν οι κανονιοβολισμοί του Μοροζίνι είναι μοιραίο, όταν η εκρηκτική ύλη σκάει και καταστρέφεται το μεγαλύτερο μέρος του ναού. Οι Βενετοί καταφέρνουν να επικρατήσουν για ένα χρόνο στην Αθήνα κι έπειτα η πόλη και η Ακρόπολη ανακαταλαμβάνεται από τους Οθωμανούς. Εκείνη την εποχή ξεκινά και η απομάκρυνση τμημάτων της διακόσμησης του Παρθενώνα σε χώρες της Ευρώπης. Μετά την έκρηξη, πολλά θραύσματα από τον Παρθενώνα διασκορπίζονται πάνω και γύρω από τον βράχο δίνοντας τη δυνατότητα στους μισθοφόρους του Μοροζίνι να συλλέξουν τμήματα αρχαίων γλυπτών και να τα μεταφέρουν

στις ιδιωτικές τους συλλογές σε διάφορα σημεία της Ευρώπης. Η απόσπαση αρχαιοτήτων από την

Μουσείο Ακρόπολης
Διεύθυνση Συλλογών και Εκθέσεων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

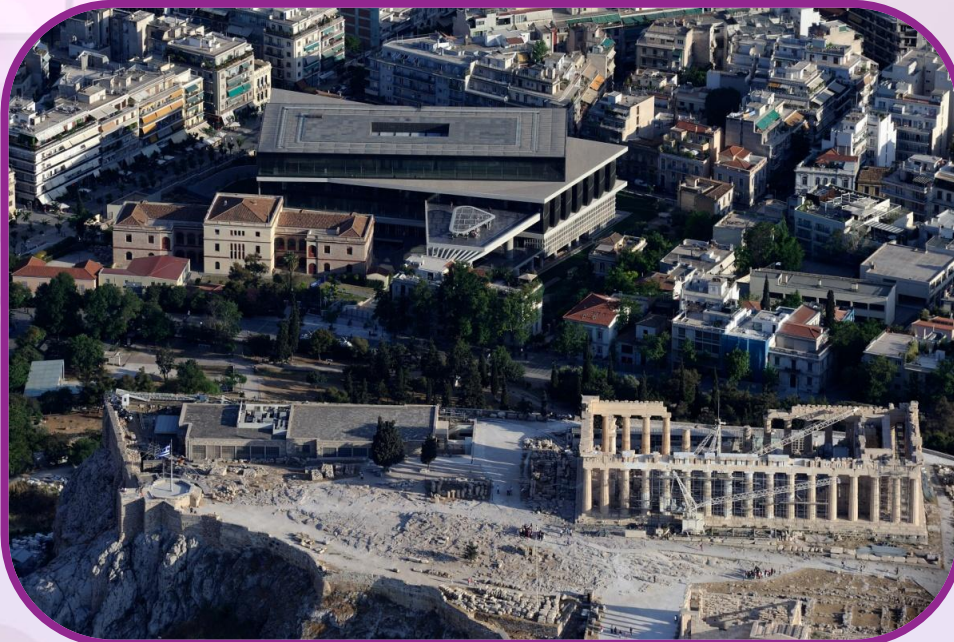
Ακρόπολη συνεχίζεται και τους επόμενους αιώνες με αποκορύφωμα την βίαιη απομάκρυνση του μισού σωζόμενου γλυπτού διακόσμου του Παρθενώνα από το συνεργείο του Thomas Bruce, Λόρδου του Έλγιν στις **αρχές του 19ου αιώνα**.

Σήμερα η Ακρόπολη αποτελεί παγκόσμιο μνημείο πολιτισμικής κληρονομιάς αναγνωρισμένο από την Unesco. Τα μνημεία της συντηρούνται και αναστηλώνονται με βάση τις συστηματικές μελέτες που γίνονται από αρχαιολόγους, αρχιτέκτονες και συντηρητές και με τη χρήση των κατάλληλων υλικών που προασπίζουν τη διατήρηση και ανάδειξη τους.

Μουσείο Ακρόπολης
Διεύθυνση Συλλογών και Εκθέσεων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

Το Μουσείο Ακρόπολης

Το Μουσείο Ακρόπολης άνοιξε τις πύλες του για το κοινό τον Ιούνιο του **2009**. Πρόκειται για ένα αρχαιολογικό μουσείο με θεματικό χαρακτήρα, δηλαδή όλες οι συλλογές του προέρχονται από έναν μόνο χώρο: την αθηναϊκή Ακρόπολη και τις πλαγιές της. Αντικατέστησε το παλιό μουσείο, που θεμελιώθηκε στον Ιερό Βράχο το **1865**, το οποίο δεν μπορούσε να ανταποκριθεί εκθεσιακά στον όγκο

των ευρημάτων από τις **ανασκαφές του 19^{ου} αι.** στην Ακρόπολη, στο πλήθος των αρχιτεκτονικών γλυπτών που απομακρύνθηκαν από τα αρχαία μνημεία για να προστατευτούν από την ατμοσφαιρική ρύπανση, αλλά και στον διαρκώς αυξανόμενο αριθμό επισκεπτών. Το αρχιτεκτονικό σχέδιο του νέου κτηρίου βασίστηκε στη μελέτη των Bernard Tschumi και Μιχάλη Φωτιάδη που κέρδισαν τον τέταρτο σε σειρά αρχιτεκτονικό διαγωνισμό που πραγματοποιήθηκε το **2000**. Η επιλογή της θέσης αλλά και ο σχεδιασμός του κτηρίου υπαγορεύτηκαν από την ανάγκη οπτικής επαφής με τον αρχαιολογικό χώρο της Ακρόπολης που βρίσκεται σε απόσταση μόλις 300 μέτρων, την ανάγκη πλήρους ανάπτυξης των αρχιτεκτονικών γλυπτών, κυρίως του Παρθενώνα αλλά και την ανάγκη

Περισσότερα για το Μουσείο
Ακρόπολης:

<https://www.theacropolismuseum.gr/i-istoria-toy-moyseiou>

<https://www.theacropolismuseum.gr/ktirio-toy-moyseiou>

<https://www.theacropolismuseum.gr/eikoniki-periigisi-sto-moyseio-akropolis>

διατήρησης και ενσωμάτωσης στην αρχιτεκτονική του κτηρίου του τμήματος της αρχαίας πόλης που αποκαλύφθηκε στον χώρο κατασκευής του.

Οι εκθεσιακοί χώροι αναπτύσσονται σε τρεις ορόφους του Μουσείου, ενώ ένας ακόμη απλώνεται στη βάση του:

1. πρώτος εκθεσιακός χώρος

Ο πρώτος εκθεσιακός χώρος του Μουσείου βρίσκεται στο ισόγειο και περιλαμβάνει ευρήματα από τις πλαγιές (κλιτύες) της Ακρόπολης. Το δάπεδο της αίθουσας είναι γυάλινο και επιτρέπει τη θέαση της αρχαίας γειτονιάς στη βάση του Μουσείου ενώ η ανηφορική του κλίση παραπέμπει στην ανάβαση στον βράχο της Ακρόπολης.

<https://www.theacropolismuseum.gr/ekthesiakoi-horoi/i-aithoysa-ton-klityon-tis-akropolis>

<https://www.theacropolismuseum.gr/polymesa/eikoniki-periigisi-stin-aithoysa-ton-klityon-tis-akropolis>

2. δεύτερος εκθεσιακός χώρος

Ο δεύτερος εκθεσιακός χώρος βρίσκεται στον πρώτο όροφο όπου ο επισκέπτης παρακολουθεί σε κυκλική πορεία, την ιστορία της κορυφής της Ακρόπολης από το 1400 π.Χ. έως τον 7^ο αι μ.Χ.

Στην κορυφή του κλιμακοστασίου που οδηγεί στον όροφο δεσπόζουν τα γλυπτά του Εκατομπέδου, του πρώτου μνημειακού ναού που οικοδομήθηκε στην Ακρόπολη, το 566 π.Χ.

Ωστόσο η περιήγηση ξεκινά από τα αριστερά των γλυπτών, όπου μέσα σε προθήκες παρουσιάζονται αντικείμενα που συνδέονται με το απώτερο παρελθόν της Ακρόπολης.

<https://www.theacropolismuseum.gr/ekthesiakoi-horoi/i-akropoli-stis-arhes-tis-istorias-tis>

Στην νότια πλευρά του ορόφου ανοίγεται η **αίθουσα της αρχαϊκής Ακρόπολης**. Πρόκειται για μια ευρύχωρη ολόφωτη αίθουσα, όπου εκτίθενται αρχιτεκτονικά γλυπτά και αφιερώματα από την Ακρόπολη του 6^{ου} και των αρχών του 5^{ου} αι. π.Χ. Το φυσικό φως που εισέρχεται από τα μεγάλα υαλοστάσια και τους φεγγίτες της οροφής δημιουργεί την αίσθηση του υπαίθριου χώρου και παραπέμπει στους εξωτερικούς χώρους του ιερού της Ακρόπολης, όπου ήταν στημένα τα γλυπτά στην αρχαιότητα.

<https://www.theacropolismuseum.gr/ekthesiakoi-horoi/i-aithoysa-tis-arhaikis-akropolis>

Στη δυτική πλευρά του πρώτου ορόφου παρουσιάζονται αρχιτεκτονικά γλυπτά και μέλη από μνημεία που συμπεριλαμβάνονται στο οικοδομικό πρόγραμμα που σχεδίασε ο Περικλής τον 5^ο αι. π.Χ. για την Ακρόπολη, δηλαδή από τα **Προπύλαια**, τη μνημειακή είσοδο στην Ακρόπολη, τον **ναό της Αθηνάς Νίκης** και το **Ερέχθειο**.

<https://www.theacropolismuseum.gr/ekthesiakoi-horoi/ta-alla-mnimeia-toy-programmatos-toy-perikli>

Συνεχίζοντας στη βόρεια πλευρά του ίδιου ορόφου ο επισκέπτης μέσα από αφιερώματα, αναθηματικές βάσεις, μαρμάρινα πορτρέτα και επιγραφές παρακολουθεί την ιστορική διαδρομή της Ακρόπολης από τον 5^ο αι. π.Χ. έως και το τέλος της αρχαιότητας.

<https://www.theacropolismuseum.gr/ekthesiakoi-horoi/apo-ton-5o-ai-ph-mehri-telos-tis-arhaiotitas>

3. τρίτος εκθεσιακός χώρος

Περνώντας από τον δεύτερο όροφο που φιλοξενεί χώρους αναψυχής και άλλες υπηρεσίες, ο επισκέπτης φτάνει στον τελευταίο όροφο του Μουσείου, τον τρίτο εκθεσιακό χώρο, ο οποίος έχει διαμορφωθεί ειδικά για να υποδεχθεί τα γλυπτά του Παρθενώνα. Το **αίθριο** και η **Αίθουσα του Παρθενώνα** ακολουθούν τον προσανατολισμό και τις διαστάσεις του ίδιου του ναού. Στους εξωτερικούς τοίχους του κεντρικού κτιστού πυρήνα έχουν ενσωματωθεί οι ανάγλυφοι λίθοι της ζωφόρου, στην ίδια θέση με αυτή που

είχαν στο μνημείο αλλά σε χαμηλότερο ύψος για καλύτερη θέαση. Ανάμεσα στις μεταλλικές κολώνες της αίθουσας, που έχουν τον αριθμό των κιόνων του Παρθενώνα, είναι αναρτημένες, ανά ζεύγη, οι μετόπες, ενώ οι μορφές των δύο αετωμάτων, τοποθετημένες σε βάθρα σε αντίστοιχες πλευρές με εκείνες του ναού, είναι ορατές από όλες τις πλευρές. Η έκθεση συνδυάζει τα αυθεντικά μαρμάρινα γλυπτά με τα γύψινα αντίγραφα αυτών που βρίσκονται στο Βρετανικό Μουσείο ή σε άλλα μουσεία του εξωτερικού. Το **υαλοστάσιο** που περιβάλλει την Αίθουσα εξασφαλίζει φυσικό φωτισμό και άμεση οπτική επαφή των γλυπτών με το μνημείο από το οποίο προέρχονται αλλά και τη σύγχρονη πόλη, μέρος της οποίας είναι το Μουσείο Ακρόπολης.

<https://www.theacropolismuseum.gr/ekthesiakoi-horoi/i-aithoysa-toy-parthenona>

<https://www.theacropolismuseum.gr/polymesa/eikoniki-periigisi-stin-aithoysa-toy-parthenona>

4. τέταρτος εκθεσιακός χώρος

Στη βάση του Μουσείου εκτείνονται τα ερείπια της αρχαίας αθηναϊκής συνοικίας που έφερε στο φως η **αρχαιολογική ανασκαφή** που προηγήθηκε της κατασκευής του.

Η ανασκαφή, που άνοιξε στο κοινό τον Ιούνιο του 2019, προσφέρει στους επισκέπτες τη δυνατότητα να γνωρίσουν από κοντά μία γειτονιά που φιλοξένησε τη ζωή και τις δραστηριότητες του ανθρώπου από την 4η χιλιετία π.Χ. έως

Μουσείο Ακρόπολης
Διεύθυνση Συλλογών και Εκθέσεων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

και τον 12ο αι. μ.Χ. Δρόμοι, σπίτια, λουτρά, εργαστήρια και τάφοι συνθέτουν μια περίπλοκη εικόνα αρχαιολογικών καταλοίπων, με καλύτερα διατηρημένα αυτά της ύστερης αρχαιότητας.

Η εμπειρία του επισκέπτη ολοκληρώνεται στο μικρό «**Μουσείο της Ανασκαφής**», που εγκαινιάστηκε τον Ιούνιο του 2024. Οργανωμένο στις νότιες παρυφές της ανασκαφής, παρουσιάζει μέρος των αντικειμένων που άφησαν πίσω τους οι άνθρωποι που γεννήθηκαν, έζησαν, εργάστηκαν και δημιούργησαν στη γωνιά αυτή της αρχαίας Αθήνας.

Περισσότερα για την ανασκαφή του Μουσείου Ακρόπολης:

<https://www.theacropolismuseum.gr/ekthesiako-horoi/i-arhaiologiki-anaskafi>

<https://www.theacropolismuseum.gr/node/25147>

<https://www.theacropolismuseum.gr/node/25146>

Αττικές γιορτές και αρχαία ελληνική θρησκεία

Η θρησκεία της αρχαίας Ελλάδας διαφέρει σημαντικά από τις λεγόμενες θρησκείες της Βίβλου, όπως ο Χριστιανισμός, ο Ιουδαϊσμός και ο Ισλαμισμός, τόσο ως προς τη φιλοσοφία και τα διδάγματα, όσο και ως προς τις τελετές λατρείας. Βασική διαφορά είναι η απουσία «ιερών βιβλίων», αφού άλλωστε η αρχαία ελληνική θρησκεία κάνει τα πρώτα της βήματα πριν καθιερωθεί το ελληνικό αλφάβητο. Επιπλέον, στις θρησκείες της Βίβλου ο Θεός είναι δημιουργός και πέρα - έξω από τη σφαίρα των ανθρώπων, ενώ οι θεοί της αρχαίας ελληνικής θρησκείας εμπλέκονται στα ανθρώπινα, βιώνουν ανθρώπινες καταστάσεις και δεν υπάρχουν από την αρχή του χρόνου, δεν είναι αιώνιοι αλλά αθάνατοι.

Η ζωή των θεών, τα χαρακτηριστικά τους και οι περιπέτειές τους διαμορφώνονται μέσα από την προφορική παράδοση και καταγράφονται από πολλούς και διαφορετικούς συγγραφείς σε διαφορετικές εποχές δημιουργώντας έναν μεγάλο αριθμό παραλλαγών των μύθων. Έτσι η ίδια ιστορία μπορεί να ακούγεται και να γράφεται με διαφορετική εκδοχή στην Αθήνα και τη Θήβα ή ακόμα και στην Αθήνα του 4^{ου} αι. π.Χ σε σχέση με την Αθήνα του 6^{ου} αι. π.Χ. Επομένως, παρόλο που οι ελληνικές πόλεις ήταν κληρονόμοι μιας κοινής θρησκευτικής παράδοσης με κοινούς θεούς, κάποιες βασικές τελετουργίες και πολυάριθμους πανελλήνιους μύθους, ταυτόχρονα καθεμία διοργανώνει τις δικές της γιορτές, τοπικές λατρείες και τελετές.

Από την άλλη πλευρά, οι τελετές αυτές αλλά και ο τρόπος λατρείας των θεών χαρακτηρίζεται από μια συνέπεια και ευλάβεια προς τις παραδόσεις. Πολλές από αυτές μάλιστα φαίνεται πως διατηρούν το ύφος τελετουργιών της προϊστορικής εποχής. Γι' αυτό το λόγο μελετώντας τις γιορτές κάθε πόλης γίνονται σαφείς οι ρίζες στο παρελθόν αλλά και η ταυτότητα του κάθε τόπου.

Οι εορτές είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την ευρύτερη ζωή της κοινωνίας μέσα στην οποία διεξάγονται. Για την αρχαία ελληνική κοινωνία η ιδέα της κοινωνικής ομάδας και του ανήκειν σε αυτή εκφράζεται με το να μοιράζονται το «καθαρήριο ύδωρ». Ακόμα και οι φιλόσοφοι, βλέπουν πάντοτε τη θρησκευτική πρακτική ως ένα μέσο σύνδεσης περισσότερο μεταξύ των ανθρώπων παρά ως μια σύνδεση μεταξύ θεού και ανθρώπου. Μιλάμε λοιπόν για μια θρησκεία με πάρα πολύ ισχυρό τον κοινωνικό της χαρακτήρα.

Οι αρχαίοι Έλληνες διοργανώνουν θρησκευτικές εορτές ανοιχτές για όλες τις πόλεις – κράτη στα μεγάλα Πανελλήνια Ιερά, όπως αυτό της Ολυμπίας, γεγονός που τους κάνει να αισθάνονται ότι μοιράζονται μια κοινή εθνική ταυτότητα. Έτσι ο εορτασμός λειτουργεί ως ισχυρός συνεκτικός δεσμός. Την ίδια στιγμή κάθε

πόλη οργανώνει και τις δικές της εορτές. Οι γιορτές οργανώνονται σε ένα ετήσιο ημερολόγιο, το οποίο φυσικά είναι διαφορετικό σε κάθε πόλη και με διαφορετικά ονόματα για κάθε μήνα.

Για το αθηναϊκό ημερολόγιο και τις αθηναϊκές γιορτές έχουμε μια πιο καθαρή εικόνα, καθώς σώζονται αρκετές πληροφορίες από πολλαπλές πηγές, που περιλαμβάνουν λογοτεχνικά κείμενα, επιγραφές, αρχαιολογικά ευρήματα και εικονογραφία έργων τέχνης. Καθώς η ελληνική θρησκεία δεν έχει κάποιο «ιερό βιβλίο» οι πληροφορίες για θρησκευτικά θέματα αντλούνται από το σύνολο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Σε σωζόμενες επιγραφές βρίσκουμε θρησκευτικά ημερολόγια, περιγραφές τελετουργιών και γιορτών, απολογισμούς της διαχείρισης των ιερών, αφιερώματα και ευχαριστίες στους θεούς κ.ά. Σημαντικές είναι και οι πληροφορίες που μας προσφέρουν τα αρχαιολογικά ευρήματα. Οι ανασκαφές των νεκροπόλεων, των ιερών και σε μικρότερο βαθμό των αρχαίων κατοικιών καθώς και η ανάλυση της εικονογραφίας των αρχαίων αντικειμένων, επιτρέπουν την ανασύνθεση των τόπων λατρείας και την εξερεύνηση και κατανόηση των λατρευτικών πρακτικών.

Για την Αττική και τις τοπικές γιορτές σημαντική πηγή αποτελεί το εορτολόγιο του Σόλωνα. Πρόκειται για ένα γραπτό ημερολόγιο θυσιών, πιθανόν το πρώτο του είδους και το μοναδικό από την αρχαϊκή ή ακόμα και την κλασική Ελλάδα, το οποίο είναι γνωστό με σχετικές λεπτομέρειες. Η γνώση μας προέρχεται από σπαράγματα που περιλαμβάνονται σε κάποιες φιλολογικές πηγές και σωζόμενα αποσπάσματα μιας αναθεωρημένης εκδοχής σε επιγραφή του 401 περίπου π.Χ. Στο εορτολόγιο αυτό διαβάζουμε τις εορτές που διεξάγονται ανά μήνα στην Αθήνα, τους κανόνες για την ηλικία το χρώμα ή το φύλο του θυσιαστήριου ζώου, την τιμή του, τα δευτερεύοντα αφιερώματα (π.χ. γλυκίσματα), τους λειτουργούς και τις προϋποθέσεις γι' αυτούς, κάποιες συνοπτικές τελετουργικές λεπτομέρειες, κανόνες για τη διανομή κρέατος κ.α.

Στα τέλη του 5^{ου} αι. π.Χ. η πόλη της Αθήνας αναθέτει σε κάποιον ονόματι Νικόμαχο να βάλει σε τάξη το ημερολόγιο θυσιών. Το κείμενο που συνέταξε σκαλίστηκε και εκτέθηκε στη Βασιλείο Στοά, στην

Αγορά. Από αυτή την επιγραφή σώζονται μόνο αποσπάσματα αλλά μαζί με τις διάφορες άλλες πηγές βοηθούν να ανασυνθέσουμε το ημερολόγιο των αττικών εορτών μήνα προς μήνα.

Η λέξη μήνας προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη μήν, που σημαίνει Σελήνη (μήνας ← αρχαία ελληνική μήν («μήνας») ← πρωτοελληνικό **ménis* ← πρωτοϊνδοευρωπαϊκό **méh₂nis* («σελήνη, μήνας»)). Οι αρχαίοι Έλληνες, όπως και πολλοί άλλοι λαοί, υπολόγιζαν τον χρόνο με βάση τις φάσεις της Σελήνης. Ένας σεληνιακός κύκλος, δηλαδή το διάστημα από τη μία νέα σελήνη έως την επόμενη, διαρκεί περίπου 29,5 ημέρες και αποτέλεσε τη βάση για τη δημιουργία του μήνα.

Οι μήνες του σεληνιακού τότε ημερολογίου είναι δώδεκα, διαρκούν 29-30 ημέρες και τα ονόματά τους προκύπτουν από τα ονόματα των βασικών εορτών ή των θεών που γιορτάζονται τότε. Τα ημερολόγια είναι διαφορετικά σε κάθε πόλη. Στην Αττική η νέα χρονιά ξεκινά στη μέση του καλοκαιριού, τον μήνα Εκατομβαιώνα, που αντιστοιχεί περίπου στην περίοδο Ιουλίου – Αυγούστου. Ο ετήσιος αριθμός εορτών στην Αττική ανέρχεται στις 120, ενώ κάποιες γιορτές επαναλαμβάνονται κάθε μήνα. Για παράδειγμα η πρώτη μέρα κάθε μήνα ονομάζεται Νουμηνία, δηλαδή ημέρα της νέας σελήνης είναι μια ευκαιρία για μεγάλη πανήγυρη, διασκέδαση στην παλαίστρα και διοργάνωση συμποσίων όπως μας αναφέρει ο Αθηναίος. Ακόμα η 6^η και 7^η ημέρα είναι αφιερωμένες στην Άρτεμη και τον Απόλλωνα αντίστοιχα, όπως και στις περισσότερες ελληνικές πόλεις.

Κάθε γιορτή έχει τα δικά της χαρακτηριστικά, αλλά όλες έχουν κάποια κοινά στοιχεία που αποτελούν σταθερό και πάγιο μέρος του τελετουργικού. Οι κορυφαίες στιγμές των μεγάλων εορτών είναι η πομπή, η θυσία και το γεύμα, οι ετήσιοι αγώνες και εκδηλώσεις.

Οι γιορτές αρχίζουν συνήθως με πομπή, η οποία διασχίζει την πόλη από ένα προκαθορισμένο σημείο μέχρι το ιερό της εκάστοτε θεότητας και έχει πάντα προδιαγεγραμμένη διαδρομή. Ο σκοπός της πομπής είναι η κοινοποίηση της γιορτής και η συνάθροιση του πλήθους, να υπενθυμίσει δηλαδή σε όσους βρίσκονται στον δρόμο τη γιορτή και να τους καλέσει να ενωθούν για να συμμετάσχουν στις τελετουργίες. Σε θρησκευτικό επίπεδο πρόκειται για μια επανεργοποίηση της δύναμης του λατρευτικού αγάλματος και του θεού που εικονίζεται μέσα σε αυτό.

Στις περισσότερες γιορτές το επιστέγασμα της πομπής είναι η θυσία που αποτελεί και τον πυρήνα των περισσότερων τελετουργιών. Υπάρχουν διαφόρων ειδών θυσίες ανάλογα με τη φύση της λατρείας κάθε θεού και κάθε γιορτής. Σε κάποιες γιορτές πραγματοποιούνται αναίμακτες θυσίες, κατά τις οποίες προσφέρονται στον βωμό μόνο καρποί και σπόροι. Άλλες φορές γίνεται ολική καύση των προσφορών και άλλες συνοδεύονται από κατανάλωση των προσφερόμενων ζώων ή/και καρπών από τους συμμετέχοντες στη γιορτή. Στις μεγάλες γιορτές, συνήθως τελούνται αιματηρές θυσίες διατροφικού τύπου. Πρόκειται για τον τελετουργικό σφαγιασμό ενός ή περισσότερων ζώων από τα οποία ένα μέρος τοποθετείται στον βωμό και καίγεται, ως προσφορά στους θεούς, ενώ το υπόλοιπο καταναλώνεται από τους λατρευτές. Το σφάγιο καθαγιάζεται πριν μαγειρευτεί και σύμφωνα με την αντίληψη των αρχαίων Ελλήνων χωρίς την εφαρμογή των κανόνων που διέπουν μια θυσία, ο άνθρωπος δεν μπορεί να φάει κρέας ζώων, γιατί κινδυνεύει να περιπέσει ο ίδιος στην κατάσταση ζώου. Τα σφάγια είναι μόνο οικόσιτα ζώα και ο αριθμός τους αλλά και

το είδος εξαρτάται από τη γιορτή και τη φύση της λατρείας που μερικές φορές απαιτεί συγκεκριμένο είδος ζώου. Τα συνηθισμένα θύματα είναι κατσίκες, χοίροι, αρνιά και κοκόρια για τις πιο ταπεινές θυσίες. Τα πιο ακριβά και επιβλητικά σφάγια είναι τα βόδια. Ιερότερη όλων είναι η θυσία των εκατό βοδιών (εκατόμβη), ενώ αν το πλήθος των συμμετεχόντων το απαιτεί, θυσιάζονται και περισσότερα. Στις δημόσιες γιορτές τα έξοδα των θυσιών τα αναλαμβάνει η πόλη είτε απευθείας είτε ορίζοντας πλούσιους πολίτες, οι οποίοι επιφορτίζονται με τα έξοδα του γεύματος.

Άλλη κορυφαία στιγμή των μεγάλων εορτών είναι οι αγώνες. Δεν περιλαμβάνονται σε όλες τις γιορτές, όταν όμως γίνονται αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του τελετουργικού. Ανάλογα πάντα με το περιεχόμενο της γιορτής και τη φύση της λατρείας πραγματοποιούνται διάφορα είδη αγώνων όπως αθλητικοί (γυμνικοί, ιππικοί κ.ά), μουσικοί, δραματικοί κ.ά.. Στη μεγαλύτερη γιορτή της Αθήνας, τα Μεγάλα Παναθήναια, οι αγώνες εισάγονται από την αρχή της θέσπισης της γιορτής, το 566 π.Χ. Τα βραβεία μάλιστα εδώ δεν είναι απλά τιμητικά στεφάνια αλλά βραβεία που έχουν σημαντικό οικονομικό αντίκρισμα.

Συνηθισμένες στις αττικές γιορτές είναι επίσης οι παννυχίδες και οι λαμπαδηδρομίες, που κατά κάποιο τρόπο συνδέονται και με τη θυσία. Σε κάποιες γιορτές, όπως στα Παναθήναια, πραγματοποιούνται λαμπαδηδρομίες την προηγούμενη ημέρα της μεγάλης θυσίας και η ομάδα που τερματίζει πρώτη πάνω στην Ακρόπολη ανάβει με τη δάδα τον μεγάλο βωμό για τη θυσία που θα πραγματοποιηθεί την επόμενη ημέρα. Όσον αφορά στις παννυχίδες, όπως μαρτυρεί και η ονομασία τους, πρόκειται για ολονύχτιες τελετές που πραγματοποιούνται, συνήθως από γυναίκες, το προηγούμενο βράδυ της γιορτής στο ιερό της τιμώμενης θεότητας. Για την παννυχίδα των Μεγάλων Παναθηναίων για παράδειγμα, γνωρίζουμε ότι οι γυναίκες συγκεντρώνονται πάνω στην Ακρόπολη και περνούν όλο το βράδυ εκεί με τελετουργικούς χορούς και τραγούδια.

Οι γυναίκες γενικώς, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις εορτές και τα θρησκευτικά ζητήματα, εκτός από τους αγώνες στους οποίους συμμετέχουν αποκλειστικά άνδρες. Γυναίκες και άνδρες έχουν διαφορετικούς θεούς προστάτες, χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι οι θηλυκές θεότητες προστατεύουν τις γυναίκες και οι αρσενικές τους άνδρες. Στις μεγάλες γιορτές ωστόσο, πολλά από τα τελετουργικά πραγματοποιούνται αποκλειστικά από γυναίκες. Εξάλλου οι εορτασμοί ήταν από τις σπάνιες ευκαιρίες των γυναικών να κυκλοφορήσουν και να μείνουν εκτός σπιτιού.

Ας δούμε λίγο σύντομα κάποια χαρακτηριστικά των εορτών που θα παρουσιαστούν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα μέσα στο Μουσείο Ακρόπολης, καθώς και τα στοιχεία που τις κάνουν πάντα επίκαιρες και πανανθρώπινες.

Οι γιορτές του Διονύσου

Ο Διόνυσος τιμάται με πολλές και σημαντικές γιορτές στην αρχαία Αθήνα. Τα Λήναια και τα Κατ' αγρούς ή Μικρά Διονύσια πραγματοποιούνται μέσα στον χειμώνα, σαν μια ευκαιρία συνάθροισης και εκτόνωσης μέσα στους σκληρούς χειμερινούς μήνες. Κατά τον μήνα Γαμηλιώνα (Ιανουάριο – Φεβρουάριο στο σύγχρονο ημερολόγιο), γιορτάζονται τα **Λήναια**, όπου τιμούν τον οργιαστικό Διόνυσο και οι γυναίκες σε κατάσταση βακχείας λατρεύουν προσωπεία του Διονύσου πάνω σε πασσάλους ή κολόνες με κισσούς. Λίγο νωρίτερα, τον μήνα Ποσειδεώνα (Δεκέμβριο - Ιανουάριο), τελούνται τα **Κατ' Αγρούς ή Μικρά Διονύσια**, που οργανώνονται ξεχωριστά από κάθε δήμο της Αθήνας. Γι' αυτό και σε κάθε δήμο εορτάζονται διαφορετικές ημερομηνίες μέσα στον ίδιο μήνα. Η κύρια τελετή σε αυτά είναι η περιφορά καλαθιών με σταφύλια και ενός μεγάλων διαστάσεων φαλλού, που συνοδεύεται από χορό, τραγούδι και οίνοποσία. Ταυτόχρονα, πραγματοποιούνται παραστάσεις στα τοπικά θέατρα των δήμων, οι οποίες ουσιαστικά αποτελούν επανάληψη των αυτών που είχαν παρουσιαστεί την προηγούμενη άνοιξη στα Μεγάλα Διονύσια. Προς το τέλος του χειμώνα και τις αρχές της άνοιξης, τον μήνα Ανθεστηριώνα, οι Αθηναίοι γιορτάζουν επί τρεις ημέρες τα **Ανθεστήρια**. Αντικείμενο της γιορτής είναι το ξύπνημα της φύσης, το άνοιγμα και η δοκιμή του νέου κρασιού, ενώ η τρίτη ημέρα είναι αφιερωμένη στις ψυχές των Νεκρών. Τον επόμενο μήνα, την 10^η Ελαφηβολιώνος (Μάρτιος - Απρίλιος) στην Αθήνα πραγματοποιούσαν τα **Εν Άστυ ή Μεγάλα Διονύσια** που αποτελούσαν ουσιαστική την αστική εκδοχή των Κατ' Αγρούς Διονυσίων. Εκτός από τη μεταφορά του αγάλματος και την πομπή που το συνόδευε, κύριο χαρακτηριστικό της γιορτής αυτής ήταν οι θεατρικοί αγώνες τραγωδίας, σατυρικού δράματος και κωμωδίας.

Οι γιορτές του Διονύσου, αποτελούν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του πως οι λαϊκές συνήθειες και ανάγκες εορτασμού, διαλείμματος από τον μόχθο και συνάθροισης μπορούν να επιβιώσουν και να επαναληφθούν τόσο διαχρονικά όσο και σε οικουμενικό επίπεδο. Η έννοια του πανηγυριού και του ξέφρενου γλεντιού αποτελεί στοιχείο που συναντά κανείς τόσο στις αρχαίες όσο και στις σύγχρονες γιορτές παγκοσμίως, καθώς εξυπηρετεί την ανάγκη των κοινωνιών να απομακρυνθούν για λίγο από τον κόπο της εργασίας ή τις δυσκολίες της καθημερινότητας, ενώ όλες συνδέονται με τον κύκλο της φύσης και

τη γονιμότητα. Σημαντικό στοιχείο στις διονυσιακές γιορτές αποτελεί η μεταμφίεση. Μεταμφιέσεις, μάσκες και γενικότερα την ανάγκη αλλαγής ταυτότητας μέσα στο πλαίσιο εορτασμών συναντάμε επίσης σε αρκετούς πολιτισμούς. Επιθυμώντας να απεκδυθούν τον ρόλο του πολίτη που ζει σύμφωνα με τις κοινωνικές συμβάσεις, οι άνθρωποι εντάσσουν τη μεταμφίεση σε επίσημους θρησκευτικούς εορτασμούς, ώστε να αισθανθούν απελευθερωμένοι στο ασφαλές περιβάλλον της γιορτής και της περιστασιακής αλλαγής ταυτότητας.

Τα Διπόλεια ή Βουφόνια

Στις 14 του Σκироφοριώνος, μέσα στο καλοκαίρι, οι Αθηναίοι γιορτάζουν τα Διπόλεια ή Βουφόνια, προς τιμήν του Διός Πολιέως στο ομώνυμο ιερό του στην Ακρόπολη. Το κύριο τελετουργικό στη συγκεκριμένη εορτή ήταν ο φόνος και η θυσία ενός βοδιού, γι' αυτό και η ονομασία Βουφόνια. Κατά τη διάρκεια της τελετής τοποθετούν πάνω στο βωμό καρπούς ή/και γλυκίσματα και όποιο ζώο από αυτά που οδηγούνταν προς τα εκεί τρώει τις προσφορές, πρέπει να σφαγιαστεί από τον «βουφόνο». Εκείνος αμέσως μετά πετάει τον πέλεκυ που χτύπησε το ζώο και τρέπεται σε φυγή. Ένοχος για τον φόνο κρίνεται ο πέλεκυς. Ακολουθεί «η δίκη του πέλεκυ», τον οποίο αφού καταδικάσουν πετούν στη θάλασσα. Έπειτα, γεμίζουν το κουφάρι του ζώου σαν να το επαναφέρουν στη ζωή για να επανορθώσουν για τον φόνο του. Αρχαίες πηγές, όπως ο Πausanias και ο Porphyrios αναφέρουν ότι πρόκειται για τόσο παλιό τελετουργικό, που ούτε οι ίδιοι οι Αθηναίοι θυμούνται την προέλευσή του. Ωστόσο, γίνεται σαφές από τον ίδιο τον τρόπο τέλεσης της θυσίας ότι οι ρίζες της γιορτής αυτής πηγαίνουν πίσω στην προϊστορική εποχή και συγκεκριμένα στη μετάβαση του ανθρώπου από την κατάσταση του κυνηγού σε αυτή του κτηνοτρόφου.

Η γιορτή των Διπολείων μας αποκαλύπτει τις απαρχές του τελετουργικού της θυσίας, που όπως τα περισσότερα θρησκευτικά τελετουργικά διατηρούνταν από ευσέβεια απαράλλακτα παρά την εξέλιξη της ελληνικής σκέψης. Έτσι σε κάποιες περιπτώσεις, όπως τα Διπόλεια, κάποιες φορές δεν θυμούνταν καν την απαρχή τους. Μήπως όμως κατά τον ίδιο τρόπο και σήμερα δεν επιβιώνουν θρησκευτικές τελετές, πρακτικές και έθιμα από την αρχαιότητα, χωρίς καν να αντιλαμβανόμαστε ότι οι ρίζες τους βρίσκονται ακριβώς εκεί; Έτσι κι αλλιώς είναι η ίδια η σύνδεση των ανθρώπινων κοινοτήτων με την φύση και τον κύκλο της που επηρεάζει τόσο την καθημερινότητά τους όσο και τους εορτασμούς κάθε θρησκείας.

Τα Παναθήναια

Η μεγαλύτερη γιορτή στην αρχαία Αθήνα ήταν τα Παναθήναια, που πρέπει να ξεκινούν ήδη από τον 7^ο αι. π.Χ. Το 566/7 π.Χ., επί τυράννου Πεισίστρατου, γίνεται μια μεγάλη αναδιαμόρφωση της γιορτής με την προσθήκη νέων στοιχείων κι έτσι εισάγονται τα Μεγάλα Παναθήναια, τα οποία εορτάζονται κάθε τέσσερα χρόνια. Παρόλο που πρόκειται για την καλύτερα τεκμηριωμένη γιορτή της αρχαίας Αθήνας, δεν είμαστε σίγουροι για τη διάρκειά της. Γνωρίζουμε όμως ότι γιορταζόταν στην καρδιά του καλοκαιριού, τις οκτώ τελευταίες ημέρες του μήνα Εκατομβαιώνος, πρώτου μήνα του Αττικού ημερολογίου, ενώ οι τελετές κορυφώνονταν με τη μεγάλη θυσία και την παράδοση του Παναθηναϊκού πέπλου την 28^η ημέρα του μήνα. Το βασικό στοιχείο που προστέθηκε με την αναδιαμόρφωση του 566/7 π.Χ. είναι οι αθλητικοί αγώνες, οι οποίοι εντάσσονται ακολουθώντας το πρότυπο άλλων πανελλήνιων γιορτών, όπως τα Πύθια, τα Ίσθμια και τα Νέμεα. Οι αγώνες των Παναθηναίων είναι ποικίλοι: γυμνικοί αγώνες, αγώνες χορού, μουσικής και ραψωδίας αλλά και αρματοδρομίες και ιππικοί αγώνες. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στους νικητές των Παναθηναϊκών αγώνων δεν απονέμουν απλά ένα στεφάνι αλλά ένα έπαθλο αληθινής αξίας. Πρόκειται για τους Παναθηναϊκούς αμφορείς που περιέχουν λάδι από τις ιερές ελιές της Αθήνας και τους οποίους οι νικητές έχουν τη δυνατότητα να πουλήσουν. Η κορύφωση της γιορτής των Παναθηναίων είναι η παράδοση του πέπλου. Εννέα μήνες πριν από τα Παναθήναια, κατά τη γιορτή των Χαλκείων, μια ομάδα νεαρών κοριτσιών από αριστοκρατικές οικογένειες της Αθήνας, οι Εργαστίνες, ξεκινούν να υφαίνουν ένα φόρεμα για το ξύλινο πανάρχαιο άγαλμα της θεάς Αθηνάς. Κατά τη διάρκεια της μεγάλης πομπής την τελευταία μέρα των εορτασμών, ο πέπλος μεταφέρεται από το Πομπείο στον Κεραμικό στην Ακρόπολη πάνω σε ένα τροχήλατο πλοίο. Έπειτα ακολουθεί η μεγάλη θυσία και το γεύμα από όλους τους παρευρισκόμενους.

Περισσότερα για τους
Παναθηναϊκούς αμφορείς:

<https://www.theacropolismuseum.gr/polymesa/ton-athinithen-athlon-panathinaikoi-amforeis-apo-toronto-toy-kanada-sti-genethlia-gi>

Τα Παναθήναια δεν έχουν να ζηλέψουν τίποτα από τις μεγάλες πανηγύρεις που συναντάμε ακόμα και σήμερα σε όλη την Ελληνική επικράτεια. Η γιορτή έχει τα χαρακτηριστικά εκείνα που κάνουν ολόκληρες κοινότητες να ανυπομονούν για την ώρα της γιορτής, που απαιτούν προετοιμασία και συμμετοχή όλης της πόλης, με αποτέλεσμα αυτή να ζει στους ρυθμούς της γιορτής πριν και κατά τη διάρκειά της. Επιπλέον, μέσα από τη γιορτή των Παναθηναίων αντικατοπτρίζεται η ανάγκη κάθε κοινότητας όχι μόνο

για ανάπαυλα αλλά και για συνύπαρξη, σύσφιξη δεσμών και αλληλεπίδραση των ανθρώπων της πόλης ανεξαρτήτου φύλου, ιδιότητας, ηλικίας, κοινωνικής και πολιτικής θέσης.

Όπως ειπώθηκε και παραπάνω λοιπόν η αρχαία ελληνική θρησκεία και οι γιορτές της είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τη δημόσια ζωή και την κοινότητα των ανθρώπων της κάθε πόλης. Και μπορεί σήμερα η εκάστοτε θρησκεία να μην εμπλέκεται πάντα με όλες τις δημόσιες δράσεις τις κάθε πόλης, όμως η κουλτούρα της συνάθροισης, του κοινού εορτασμού και πανηγυρισμού παραμένει διαχρονική και οικουμενική. Έτσι η κατανόηση των αρχαίων εορτών μπορεί να οδηγήσει στην κατανόηση της ανθρώπινης φύσης στο παρελθόν, το παρόν και το μέλλον.

Μουσείο Ακρόπολης
Διεύθυνση Συλλογών και Εκθέσεων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Πίνακας κυριότερων Αθηναϊκών εορτών

Εποχή	Μήνας	Ημέρα	Εορτή	Θεότητα
Καλοκαίρι	Εκατομβαιών (Ιούλιος – Αύγουστος)	15 ^η και 16 ^η	Συνοίικια	Αθηνά
		28 ^η	Παναθήναια	Αθηνά
Φθινόπωρο	Μεταγειτνιών (Αύγουστος - Σεπτέμβριος)	;	Ελευσίνια	Δήμητρα
	Βοηδρομιών (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος)	6 ^η	Εορτή Αρτέμιδας Αγροτέρας	Άρτεμις
		15 ^η -17 ^η , 19 ^η -21 ^η	Ελευσίνια Μυστήρια	Δήμητρα
Χειμώνας	Πυανοψιών (Οκτώβριος – Νοέμβριος)	7 ^η	Πυανόψια	Απόλλωνας
		11 ^η , 12 ^η , 13 ^η	Θεσμοφόρια	Δήμητρα
		30 ^η	Χαλκεία	Αθηνά, Ήφαιστος
	Μαιμακτηριών (Νοέμβριος - Δεκέμβριος)	;	Οσχοφόρια	
	Ποσειδεών (Δεκέμβριος - Ιανουάριος)	26 ^η	Αλώα	Δήμητρα
Άνοιξη	Γαμηλιών (Ιανουάριος - Φεβρουάριος)	2 ^η	Θεογάμια	Ήρα
	Ανθεστηριών (Φεβρουάριος - Μάρτιος)	11 ^η -13 ^η	Ανθεστήρια	Δίονυσος
		8 ^η	Ασκληπιεία	Ασκληπιός
Καλοκαίρι	Ελαφηβολιών (Μάρτιος – Απρίλιος)	10 ^η – 14 ^η	Μεγάλα ή εν ασει Διονύσια	Δίονυσος
		6 ^η	Δελφίνια	Απόλλων
	Μουνιχιών (Απρίλιος – Μάιος)	16 ^η	Μουνίχια	Άρτεμις
	Θαργηλιών (Μάιος – Ιούνιος)	6 ^η – 7 ^η	Θαργήλια	Απόλλων
		25 ^η	Πλυντήρια	Αθηνά
	Σκироφοριών (Ιούνιος – Ιούλιος)	3 ^η	Αρρηφόρια	Αθηνά
		12 ^η	Σκίρα ή Σκироφόρια	Αθηνά
		14 ^η	Διπόλεια ή Βουφόνια	Δίας

Παράσταση θυσίας. Ερυθρόμορφος κρατήρας. Γύρω στα 440 π.Χ. Βοστώνη MFA 95.25.

(πηγή: <https://collections.mfa.org/objects/191/mixing-bowl-bell-krater-depicting-a-sacrifice?sessionId=48832E1F16FCE190E9FD55239A936A63?ctx=ebc80f5a-b0c9-4573-bfba-4a379f77443a&idx=1>)

Παράσταση προσφορών σε εικόνα του Διονύσου. Ερυθρόμορφη στάμνος, 470-450 π.Χ. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο 1856,0512.14.

(πηγή: https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1856-0512-14?selectedImageId=987919001)

Μουσείο Ακρόπολης
Διεύθυνση Συλλογών και Εκθέσεων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

Παναθηναϊκός αμφορέας. 530-520 π.Χ. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο 1842,0314.1.

(πηγή: https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1842-0314-1)

Μουσείο Ακρόπολης
Διεύθυνση Συλλογών και Εκθέσεων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

Συμπεριφορά στο Μουσείο

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ενημερωνόμαστε πριν από την επίσκεψη

Πριν από τον προγραμματισμό της επίσκεψής σας συμβουλευτείτε τη σχετική σελίδα στον ιστοχώρο του Μουσείου Ακρόπολης (<https://www.theacropolismuseum.gr/mathites-kai-ekpaideytikoi>). Σιγουρευτείτε ότι έχετε επιλέξει το πρόγραμμα που ανταποκρίνεται στην εκπαιδευτική βαθμίδα των μαθητών σας και λάβετε τις βασικές πληροφορίες για αυτό (ώρες, διάρκεια κ.λ.π.).

Ερχόμαστε στο Μουσείο 15' νωρίτερα

Φροντίστε να βρίσκεστε στο Μουσείο τουλάχιστον 15 λεπτά πριν από την προγραμματισμένη ώρα, ώστε το πρόγραμμα να ξεκινήσει εγκαίρως. Λάβετε υπόψη ότι η καθυστέρησή σας πιθανόν να προκαλέσει τροποποίηση του προγράμματος.

Προμηθευόμαστε το ομαδικό μας εισιτήριο

Κατά την άφιξή σας στο Μουσείο μεταβείτε στα Ταμεία για να παραλάβετε τα εισιτήρια σας. Θα πρέπει να αναφέρετε τον κωδικό κράτησης που σας έχει σταλεί και να επιδείξετε τον κατάλογο με τα ονόματα των μαθητών και των συνοδών καθηγητών.

Αφήνουμε στο βεστιάριο τα μεγάλα αντικείμενα

Προς αποφυγή καθυστερήσεων οδηγήστε το συντομότερο την ομάδα σας στο βεστιάριο των ομάδων, στο ισόγειο του Μουσείου, για να παραδώσει σακίδια πλάτης, μεγάλες τσάντες και πανωφόρια.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Φωτογραφίζουμε όπου επιτρέπεται

Η φωτογράφιση χωρίς φλάς επιτρέπεται σε όλους τους χώρους του Μουσείου Ακρόπολης εκτός από την αίθουσα της αρχαϊκής Ακρόπολης στον πρώτο όροφο του Μουσείου.

Δεν αγγίζουμε τα εκθέματα

Τα εκθέματα είναι σπάνια, πολύτιμα και αναντικατάστατα. Εξηγήστε στους μαθητές ότι τα περιεργάζονται, ρωτούν για αυτά αλλά δεν τα αγγίζουν για να μην προκληθεί ζημιά.

Δεν ενοχλούμε τους άλλους επισκέπτες

Εξηγήστε στους μαθητές ότι στο Μουσείο δεν πρέπει να ενοχλούν τους υπόλοιπους επισκέπτες. Μιλούν χαμηλόφωνα, δεν τρέχουν, δεν σπρώχνουν ο ένας τον άλλον και δεν απομακρύνονται από την ομάδα.

Τρώμε και πίνουμε έξω από τους χώρους του Μουσείου Ακρόπολης

Τα παιδιά μπορούν να κοιταξίσουν μόνο στους εξωτερικούς χώρους του Μουσείου. Αν το κάνουν πριν από το πρόγραμμα, υπολογίστε σωστά τον χρόνο, ώστε να μην υπάρξει καθυστέρηση.

Μουσείο Ακρόπολης
Διεύθυνση Συλλογών και Εκθέσεων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

Προτεινόμενες δραστηριότητες

Η ενασχόληση της σχολικής ομάδας με τη μουσειακή εκπαιδευτική δράση μετά το τέλος της επίσκεψης στο Μουσείο βοηθά να μετατραπεί η μάθηση από νοητική διαδικασία σε ζωντανό βίωμα. Παράλληλα προσφέρει ένα διάλειμμα από την τυπική εκπαίδευση, εγείροντας το ενδιαφέρον των παιδιών και ανοίγει νέους ορίζοντες. Έτσι, ολοκληρώνεται ουσιαστικότερα η μουσειακή εμπειρία και η συμμετοχή στο εκάστοτε εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Μετά την επίσκεψή σας λοιπόν, μπορείτε να επιλέξετε να υλοποιήσετε μέσα στην τάξη κάποιες από τις παρακάτω δράσεις ή οτιδήποτε άλλο θεωρείτε εσείς ότι θα ταίριαζε στην ομάδα των μαθητών σας.

1. **LARP (παιχνίδι ιστορικής αναπαράστασης):** Παροτρύνετε τους μαθητές σας να υποδυθούν διαφορετικούς πολίτες (άρχοντες, ιερείς, αθλητές, μέτοικοι, γυναίκες, ξένους) που συζητούν ή αποφασίζουν για την οργάνωση μιας μεγάλης γιορτής. Αυτό θα μπορούσε να τους βοηθήσει να κατανοήσουν τις διαφορετικές οπτικές και τους κοινωνικούς ρόλους.
2. **Φωτογραφική έκθεση:** Ζητήστε από τους μαθητές σας να φωτογραφίσουν στη γειτονιά τους ή σε κάποια επίσκεψή τους, εικόνες που παραπέμπουν σε γιορτές και εορτασμούς (στολισμούς, πομπές, παραδοσιακές εκδηλώσεις, μουσικά δρώμενα, αθλητικούς αγώνες, θρησκευτικές τελετές κ.ά.). Στη συνέχεια μπορούν να παρουσιάσουν το φωτογραφικό τους υλικό σε μια έκθεση στο σχολείο, μέσω ενός προφίλ στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης ή δημιουργώντας μια ιστοσελίδα (ένα εύκολο εργαλείο είναι το google sites <https://sites.google.com/new>) με θέμα, όπως «Γιορτές τότε και σήμερα» ή «Τα ίχνη των αρχαίων γιορτών στη σύγχρονη ζωή».
3. **Σχέδιο Εργασίας:** Προτείνετε στους μαθητές να αναλάβουν ένα project με θέμα μία αττική γιορτή. Μπορούν να ερευνήσουν σε ποιον θεό ήταν αφιερωμένη, ποια ήταν τα βασικά της χαρακτηριστικά, ποιοι συμμετείχαν και ποια στοιχεία της επιβιώνουν ή έχουν μετασχηματιστεί σε σύγχρονες γιορτές και έθιμα.
4. **Podcast:** Παροτρύνετε τους μαθητές σας να δημιουργήσουν ένα podcast σχετικό με τις αττικές γιορτές. Ενδεικτικά θέματα: *Οι σημαντικότερες αττικές γιορτές και η σημασία τους. Από τα Παναθήναια στα σύγχρονα πανηγύρια και φεστιβάλ. Πώς γιόρταζαν οι αρχαίοι Αθηναίοι και πώς γιορτάζουμε σήμερα. Η μουσική, ο χορός και οι αθλητικοί αγώνες στις γιορτές της αρχαίας Αθήνας.*
5. **Δημιουργία motion graphics:** Προτείνετε στους μαθητές σας να δημιουργήσουν σύντομα motion graphics videos, που παρουσιάζουν με δημιουργικό και ευχάριστο τρόπο μια αττική γιορτή, την προετοιμασία της, την εξέλιξη των εκδηλώσεων ή έναν μύθο που συνδέεται με αυτήν. Τα βίντεο μπορούν να λειτουργήσουν ως σύντομοι ψηφιακοί οδηγοί γνωριμίας με τις γιορτές της αρχαίας Αθήνας. (χρήσιμο online εργαλείο: <https://www.moovly.com/>)
6. **Ψηφιακός χάρτης:** Θα μπορούσατε να ζητήσετε από τους μαθητές να δημιουργήσουν έναν διαδραστικό χάρτη της αρχαίας Αθήνας, εντοπίζοντας τους χώρους όπου πραγματοποιούνταν σημαντικές γιορτές (Ακρόπολη, Αγορά, Θέατρο του Διονύσου, Ελευσίνα κ.ά.) και να προσθέσουν

σύντομες πληροφορίες, εικόνες και πολυμέσα για κάθε σημείο. Ενδεικτικά ψηφιακά εργαλεία: Google My Maps (<https://mymaps.google.com/>) για τη δημιουργία διαδραστικών χαρτών με δείκτες, κείμενα και εικόνες. ThingLink (<https://www.thinglink.com/>) για τη δημιουργία διαδραστικών εικόνων και χαρτών με πληροφοριακά σημεία.

7. **Δημιουργία ψηφιακής αφήγησης (Digital Storytelling):** Με τη βοήθεια ψηφιακών εργαλείων, οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν μια σύντομη αφήγηση που παρουσιάζει την προετοιμασία και την εξέλιξη μιας αττικής γιορτής, συνδυάζοντας εικόνες, αφήγηση, μουσική και ιστορικές πληροφορίες. Ενδεικτικά ψηφιακά εργαλεία: Canva (<https://www.canva.com/>). Microsoft PowerPoint ή Google Slides. CapCut (<https://www.capcut.com/>)

Σημείωση: Επιθυμώντας η μουσειακή εμπειρία των σχολικών ομάδων και η επικοινωνία Μουσείου - Σχολείου να μην περιορίζεται στη μεμονωμένη επίσκεψη, θα ήταν χαρά μας εάν μοιραζόσασταν μαζί μας τις όποιες δραστηριότητες πραγματοποιήσατε με αφορμή το πρόγραμμα και μετά από αυτό αλλά και τυχόν προβληματισμούς σας σχετικά με το παρόν υλικό στην ηλεκτρονική διεύθυνση learning@theacropolismuseum.gr

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Για την Ακρόπολη

Βαλαβάνης, Π. (2013). *Η Ακρόπολη μέσα από το Μουσείο της*. Αθήνα: Καπόν.

Βλασσοπούλου, Χ. (2008). *Η Ακρόπολη των Αθηνών τα Μνημεία και το Μουσείο*. Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού.

Μπρούσκαρη, Μ. (2000). *Τα μνημεία της Ακρόπολης*. Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού. Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων.

Χωρέμη – Σπετσιέρη, Α. (2010). *Ακρόπολη*. Αθήνα: Μίλητος.

Για το Μουσείο Ακρόπολης:

Ελευθεράτου Σ. (2020) Μουσείο Ακρόπολης, Η ανασκαφή. Αθήνα εκδ. Μουσείου Ακρόπολης.

Παντερμαλής Δ., Ελευθεράτου Σ., Βλασσοπούλου Χ. (2013) Μουσείο Ακρόπολης, Οδηγός. Εκδ. Μουσείου Ακρόπολης.

Παντερμαλής Δ., Μάντης, Α. Χωρέμη Α. (2009) Μουσείο Ακρόπολης, Σύντομος Οδηγός. Εκδ. Μουσείου Ακρόπολης.

Tschumi B. (Ed.) (2009) Το νέο Μουσείο της Ακρόπολης. Αθήνα: ΟΑΝΜΑ, ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε.

Για τη θρησκεία και τις γιορτές στην αρχαία Ελλάδα

Bruit Zaidman, L. & Schmitt Pantel, P. (2002). *Η θρησκεία στις ελληνικές πόλεις της κλασικής εποχής*. Μτφ. Μπούρας Κ. Αθήνα: Πατάκη.

Parker, R. (2001). *Η θρησκεία στην αρχαία Αθήνα. Ιστορική επισκόπηση*. Μτφ. Τριανταφυλλίδη Γ. Αθήνα: Πατάκη.

Simon, E. (1983). *Festivals of Attica: An Archaeological Commentary*. University of Wisconsin Press.

Παπαχατζής, Ν. (2006). *Η θρησκεία στην Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.

Για τη μάθηση στο Μουσείο

Βέμη, Μπ. & Νάκου, Ει. (Επιμ.) (2010). *Μουσεία και Εκπαίδευση*. Αθήνα: Νήσος.

Καλεσοπούλου Δ. (Επιμ.) (2011) *Παιδί και εκπαίδευση στο μουσείο: Θεωρητικές αφετηρίες, παιδαγωγικές πρακτικές*. Αθήνα: Πατάκης.

Μουσείο Ακρόπολης
Διεύθυνση Συλλογών και Εκθέσεων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

Κόκκινος Γ. & Νάκου Ει. (Επιμ.) (2006). *Προσεγγίζοντας την ιστορική εκπαίδευση στις αρχές του 21ου αιώνα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Νάκου, Ει. (2001). *Μουσεία: εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός. Από τη σκοπιά της θεωρίας του υλικού πολιτισμού, της μουσειολογίας και της μουσειοπαιδαγωγικής*. Αθήνα: Νήσος.

Νάκου, Ει. (2009). *Μουσεία, ιστορίες και Ιστορία*. Αθήνα: Νήσος.

Νικονάνου Ν. & Κασβίκης Κ. (Επιμ.) (2008). *Εκπαιδευτικά ταξίδια στο χρόνο*. Αθήνα: Πατάκης.

Νικονάνου Ν. (2010). *Μουσειοπαιδαγωγική: Από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Πατάκης.

Νικονάνου Ν. (Επιμ.) (2015). *Μουσεία και μαθησιακή εμπειρία στον 21ο αιώνα*. Ηλεκτρονική δημοσίευση. Ανάκτηση 14.03.2024 από: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/712>

Χρήσιμοι σύνδεσμοι

Μουσείο Ακρόπολης:

<https://www.theacropolismuseum.gr/apothetirio-ekpaideytikoy-periehomeonoy>

<https://www.theacropolismuseum.gr/polymesikes-efarmoges>

Αρχαιολογία της πόλης των Αθηνών:

<https://archaeologia.eie.gr/archaeologia/gr/index.aspx>